

Łukasz Dominiak  
Wydział Politologii i Studiów Międzynarodowych  
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu  
ul. Batorego 39L  
87-100 Toruń

## **Autoreferat**

### **1. Imię i Nazwisko.**

Łukasz Dominiak

### **2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej.**

Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych w zakresie nauk o polityce, nadany uchwałą Rady Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dnia 24 czerwca 2008 roku. Tytuł rozprawy doktorskiej: *W poszukiwaniu wspólnoty. Studium filozofii politycznej komunitaryzmu.*

Tytuł zawodowy magistra w zakresie politologii uzyskany na Wydziale Humanistycznym Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu dnia 15 czerwca 2004 roku. Tytuł pracy magisterskiej: *Koncepcja władzy w filozofii politycznej Michela Foucaulta.*

### **3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych.**

2009 – obecnie adiunkt na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

2009 – 2013 adiunkt w Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Wydział Zamiejscowy w Człuchowie

2005 – 2009 asystent w Instytucie Politologii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu

### **4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2016 r. poz. 882 ze zm. w Dz. U. z 2016 r. poz. 1311.):**

**a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego**

Cykl publikacji powiązanych tematycznie pod tytułem:

***Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje***

**b) autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy**

***Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje***

Spis artykułów w porządku **logicznym i tematycznym**:

(1) METODOLOGIA BADAŃ NAD LIBERTARIAŃSKĄ TEORIĄ SPRAWIEDLIWOŚCI

- Ł. Dominiak, *Jak badać libertariańską teorię sprawiedliwości? Uwagi metodologiczne na temat struktury, problemów i metod badania teorii dedukcyjnej*, „Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2018, nr 24, ss. 81-94.

(2) BADANIA NAD PIERWSZYMI ZASADAMI LIBERTARIAŃSKIEJ TEORII SPRAWIEDLIWOŚCI

- Ł. Dominiak, *Libertarianizm i teoria praw podmiotowych*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2018, nr 58, ss. 41-59.
- Ł. Dominiak, *The Blockian Proviso and Rationality of Property Rights*, „Libertarian Papers: A Journal of Philosophy, Politics, and Economics”, 2017, vol. 9, nr 1, ss. 114-128.
- Ł. Dominiak, *Problem dobrowolnego niewolnictwa w filozofii politycznej libertarianizmu*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2017, nr 54, ss. 61-84.
- Ł. Dominiak, *Libertarianism and Original Appropriation*, „Historia i Polityka”, 2017, t. 29, ss. 43-56.
- Ł. Dominiak, *Libertarianism, Freedom and the Problem of Circularity*, „Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2018, nr 59, ss. 7-17.
- Ł. Dominiak, I. Wysocki, *A Libertarian Theory of Threat*, „Studia Polityczne”, 2016, nr 43, ss. 91-108.
- Ł. Dominiak, *Trzecia koncepcja wolności Quentina Skinnera: krytyka libertariańska*, w: *Quentin Skinner: metoda historyczna i wolność republikańska*, red. Janusz Grygień, UMK, Toruń 2016, ss. 265-281.

(3) BADANIA PRESUPOZYCJI PIERWSZYCH ZASAD LIBERTARIAŃSKIEJ TEORII SPRAWIEDLIWOŚCI

- Ł. Dominiak, *Problem aksjomatyczności zasady autowłasności w filozofii politycznej libertarianizmu*, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2016, nr 49, ss. 42-64.
- Ł. Dominiak, *Libertarianizm i teoria tożsamości: koncepcja najbliższego kontynuatora Roberta Nozicka jako teoria tła zasady autowłasności*, „Politeja”, 2017, nr 48, ss. 63-84.
- Ł. Dominiak, *Three Rival Visions of Distributive Justice: The Indirect Case for Libertarianism*, „Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2014, nr 44, ss. 7-21.

(4) BADANIA KONSEKWENCJI PIERWSZYCH ZASAD LIBERTARIAŃSKIEJ TEORII SPRAWIEDLIWOŚCI

- Ł. Dominiak, *Ewikejonizm i zasada ubi ius ibi remedium: problem aborcji w filozofii politycznej libertarianizmu*, „Studia Polityczne”, 2018, nr 46, ss. 207-222.
- Ł. Dominiak, *Libertarianism and Obligatory Child Support*, „Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2015, nr 48, ss. 90-106.
- Ł. Dominiak, *Anarcho-Capitalism, Aggression and Copyright*, „Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2014, nr 16, ss. 37-47.
- Ł. Dominiak, W.E. Block, *Libertarian Theory of Bribery and Incitement: A Reformulation*, „MEST Journal”, 2017, vol. 5, nr 2, ss. 95-101.
- Ł. Dominiak, *Hans-Hermann Hoppe: konserwatywny anarchokapitalista*, Hans-Hermann Hoppe, *Krótką historia człowieka: Libertariańska rekonstrukcja postępu i upadku*, tłum. Łukasz Dominiak, Fijorr Publishing, Warszawa 2015, ss. 9-24.
- Ł. Dominiak, *Problem migracji w filozofii politycznej libertarianizmu*, „Civitas: Studia z Filozofii Polityki”, 2016, nr 19, ss. 75-96.

**c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania**

***Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje***

(1) Ogólny zakres prowadzonych badań

Libertariańska teoria sprawiedliwości jest teorią dedukcyjną, która wyprowadza zbiór szczegółowych sądów deontycznych na temat konkretnych dystrybucji uprawnień pomiędzy jednostkami (zbiór wniosków) z pierwszych zasad czy też aksjomatów systemu (ze zbioru przesłanek) – przede wszystkim z zasady autowłasności, zasady pierwotnego zawłaszczenia oraz zasady dobrowolnego transferu. Ponieważ libertariańska teoria sprawiedliwości jest teorią dedukcyjną, to szczegółowe dystrybucje praw podmiotowych (na przykład takie, które w danej sytuacji przyznają prawo własności prywatnej do danej parceli tej, a nie innej

osobie), które teoria ta postuluje, są na jej gruncie *uzasadnione* w tej i tylko w tej mierze, w jakiej wynikają one z jej pierwszych *zasad* (na przykład z zasady autowłasności czy zasady pierwotnego zawłaszczenia). Są one, można tak powiedzieć, logicznymi *konsekwencjami* owych fundamentalnych założeń normatywnych. Jeżeli dystrybuowane w ten sposób szczegółowe prawa i obowiązki mają jakkolwiek moc wiążącą, to mają ją one tylko w tym stopniu, w jakim mają ją same te zasady sprawiedliwości, z których one wynikają – we wniosku nie może być bowiem niczego, czego nie było w przesłance.

Co jednak decyduje o mocy wiążącej owych pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości? Zwykle wskazuje się, iż moc obowiązująca rudymenarnych pryncypiów sprawiedliwości jest przede wszystkim funkcją odpowiedzi na pytanie o to, czy i w jaki sposób możemy te zasady poznać, albo w jaki sposób i za pomocą jakiej procedury dochodzi do ich wyboru, albo czy można je zanegować bez popadania w sprzeczność, albo jakiego rodzaju wartości pryncypia te promują. Innymi słowy, o ich mocy wiążącej decyduje zwykle sposób ich ugruntowania w jakiegoś rodzaju teorii poznania, racjonalności, wyboru, natury czy osoby ludzkiej. Zasady sprawiedliwości zakładają więc prawdziwość określonych nienormatywnych teorii tła (takich jak na przykład intuicjonizm, kontraktualizm, hylemorfizm *etc.*) i z nich co do zasady czerpią swą moc obowiązującą. Owe nienormatywne teorie tła są więc, można rzecz, *presupozycjami* pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości.

Schematycznie rzecz ujmując, struktura logiczna libertariańskiej teorii sprawiedliwości wygląda zatem następująco:

nienormatywne teorie tła ← pierwsze zasady sprawiedliwości → dystrybucje uprawnień<sup>1</sup>.

Celem naukowym omawianego tu cyklu artykułów pt. *Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje* było poddanie badaniu mocy obowiązującej pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości, zarówno bezpośrednio, poprzez analizę samych tych zasad, jak i pośrednio, poprzez identyfikację ich presupozycji i dedukcję konsekwencji.

Omawiając cel naukowy prowadzonych badań i w dalszej kolejności prezentując wyniki, do jakich dociekania te doprowadziły, chciałbym rozpocząć jednak od artikulacji ogólnej reguły logiczno-metodologicznej, która legła u podstaw nie tylko niniejszego projektu badawczego i motywującego go pomysłu, naczelnej idei mojego przedsięwzięcia naukowego, ale również sposobu, w jaki zacząłem prowadzić i rozumieć badanie teorii czy filozofii politycznej – nie jej historii, lecz filozofii politycznej *per se*, teorii politycznej jako takiej, czyli zbioru logicznie powiązanych i uporządkowanych twierdzeń, które aspirują do uniwersalnej ważności – w ogóle i która najlepiej wyjaśnia cel i charakter omawianego tu cyklu artykułów. Znaczenie tej reguły – skądinąd jednej z podstawowych i stąd powszechnie znanych reguł logiki – dla metodologii nauk i oceny prawdziwości teorii naukowych stało się dla mnie jasne dzięki studiom nad pracami Karla Poppera z zakresu filozofii nauki, zwłaszcza nad *Logiką odkrycia naukowego*. Wkład Poppera w metodologię nauk polegał oczywiście na

---

<sup>1</sup> Symbol '→' oznacza wynikanie logiczne.

tym – między innymi – iż zwrócił on uwagę na dedukcyjną strukturę logiczną teorii naukowej, na to, iż teoria naukowa jest *wnioskowaniem* prowadzącym od sądów uniwersalnych (teorii, hipotez, praw) do twierdzeń egzystencjalnych (raportów z obserwacji, eksperymentów) oraz że owe zdania egzystencjalne *wynikają logicznie* z sądów formułujących uniwersalne prawa nauki. Jeżeli jakaś szczegółowa implikacja logiczna z ogólnej teorii naukowej przewiduje zajście danego zjawiska a dane obserwacyjne czy eksperymentalne wskazują, iż zjawisko to nie zachodzi, to implikacja ta jest fałszywa. Jeśli zaś implikacja ta jest fałszywa, to fałszywa musi być także ogólna teoria, z której ona wynika. Struktura logiczna teorii naukowej ma więc postać reguły *modus tollendo tollens*:  $[(p \rightarrow q) \wedge \neg q] \rightarrow \neg p$ , gdzie  $p$  oznacza uniwersalne prawo nauki a  $q$  wynikające z niego twierdzenia egzystencjalne<sup>2</sup>.

Bardzo szybko stało się jednak dla mnie jasne, że analogiczną strukturę logiczną mają również (przynajmniej niektóre) normatywne teorie sprawiedliwości, w tym zwłaszcza interesująca mnie badawczo libertariańska teoria sprawiedliwości. Teoria ta nie jest bowiem niczym innym, niż *wnioskowaniem dedukcyjnym* prowadzącym od ogólnych sądów deontycznych wyrażających pierwsze zasady sprawiedliwości (zasadę autowłasności, zasadę pierwotnego zawłaszczenia, zasadę dobrowolnego transferu) do sądów deontycznych opisujących szczegółowe dystrybucje uprawnień pomiędzy jednostkami. Zdałem sobie w związku z tym sprawę z tego, że aby zbadać moc obowiązującą pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości należy prowadzić dociekania nie wprost, czyli zbadać prawdziwość i siłę wiążącą owych konkretnych dystrybucji, które *wynikają logicznie* z owych pryncypiów. Gdyby okazało się, iż szczegółowe sądy deontyczne opisujące te dystrybucje są fałszywe, to na mocy rozumowania *modus tollendo tollens* fałszywe byłyby także leżące u ich podstaw zasady, a co za tym idzie, nie miałyby one żadnej mocy wiążącej. W takiej sytuacji libertariańska teoria sprawiedliwości musiałaby zrewidować owe zasady w taki sposób, aby uniknąć refutacji i przydać im walor obowiązywania.

W jaki jednak sposób mogłem stwierdzić, czy wynikające z pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości szczegółowe sądy deontyczne opisujące konkretne dystrybucje uprawnień są fałszywe? Mój pomysł rozstrzygnięcia tego zagadnienia wychodził od konstatacji, iż ogólne zasady sprawiedliwości implikują logicznie wiele – wręcz nieskończenie wiele – szczegółowych sądów deontycznych na temat konkretnych dystrybucji uprawnień, które z konieczności pozostają ze sobą w określonych relacjach logicznych. Gdyby okazało się, że niektóre z tych sądów stoją ze sobą w sprzeczności, mógłbym wówczas stwierdzić, że z pewnością nie są one prawdziwe, albowiem na mocy zasady niesprzeczności dwa sądy wzajemnie sprzeczne nie mogą być oba prawdziwe (aczkolwiek mogą być oba fałszywe). Jeśli zaś przynajmniej jeden z nich byłby z konieczności fałszywy, to znów na mocy reguły *modus tollens* fałszywe musiałyby być również pierwsze zasady libertariańskiej sprawiedliwości, które stanowiły logiczną podstawę tego sądu. Moim celem stało się zatem zbadanie szczegółowych dystrybucji uprawnień przewidywanych przez libertariańską teorię

---

<sup>2</sup> Symbol ‘ $\wedge$ ’ oznacza koniunkcję, symbol ‘ $\neg$ ’ negację.

sprawiedliwości pod kątem ich wzajemnej sprzeczności i doprowadzenie tym samym do refutacji oraz konsekwentnej rewizji treści pierwszych zasad tej teorii.

W przedsięwzięciu tym nie byłem bynajmniej osamotniony. Zapoznanie się z badaniami prowadzonymi przez Hillela Steinera – jednego z najbardziej uznanych żyjących filozofów polityki reprezentującego tradycję analityczną – utwierdziło mnie w przekonaniu, że byłem na dobrej drodze. Steiner proponował bowiem, aby badać teorię sprawiedliwości zaczynając od jej części elementarnych, czyli praw podmiotowych czy też uprawnień, które teoria ta stara się dystrybuować. Wskazywał on, że warunkiem koniecznym prawdziwości czy też obowiązywalności zasad sprawiedliwości jest to, aby zbiór praw podmiotowych dystrybuowanych na ich podstawie był zbiorem uprawnień współmożliwych czy też kompozybilnych (*compossible*). Zasady sprawiedliwości, które rodzą niekompozybilne dystrybucje praw podmiotowych, nie mogą być sprawiedliwe, a co za tym idzie moralnie wiążące, ponieważ w ogóle nie mogą być zrealizowane – w żadnym z możliwych światów. Jednocześnie Steiner rozumiał niekompozybilność nie tylko jako sprzeczność *sensu stricto*, ale również jako przeciwieństwo (dysjunkcję) zachodzące pomiędzy sędami deontycznymi wyrażającymi szczegółowe obowiązki. Ze zbioru kompozybilnych praw podmiotowych musiałyby więc, zdaniem Steinera, być wykluczone zarówno takie jawnie sprzeczne obowiązki, jak  $Ox \wedge \neg Ox$ , jak i obowiązki, pomiędzy którymi nie zachodzi sprzeczność logiczna *sensu stricto*, ale które nie mogą oba być spełnione, jak  $Ox \wedge O\neg x$ <sup>3</sup>.

Ta ostatnia okoliczność podsunęła mi z kolei przypuszczenie, iż badanie szczegółowych dystrybucji uprawnień wynikających z libertariańskich zasad sprawiedliwości nie musi przecież ograniczać się wyłącznie do prób odkrycia zachodzących pomiędzy nimi sprzeczności, ale może dotyczyć również innego rodzaju wad formalnych. Jeśli bowiem udało się odkryć, iż pomiędzy tymi uprawnieniami zachodzi logiczne przeciwieństwo albo że proces dedukcji od zasad sprawiedliwości do owych praw podmiotowych prowadzi w jakimś aspekcie do *regressus ad infinitum* lub opiera się na *petitio principii*, albo jeśli cierpi on na prosty błąd *non sequitur*, to zasady te również podane zostałyby w wątpliwość. Dzięki tej – teraz wydaje się oczywistej – konstatacji cel mojego badania uległ zatem doprecyzowaniu: stało się nim zbadanie szczegółowych dystrybucji uprawnień przewidywanych przez libertariańską teorię sprawiedliwości pod kątem jakichkolwiek wad formalnych występujących w zbiorze uprawnień, a następnie imputacja owych wad na pierwsze zasady tej teorii, w wyniku czego nastąpiłaby ich refutacja i konsekwentna rewizja.

Dlaczego jednak proces takiej wstecznej imputacji – dlaczego zastosowanie rozumowania *modus tollens* – miałby ograniczać się jedynie do odkrywania wad formalnych? Teoria sprawiedliwości nie jest wszak teorią *stricto* formalną, jak logika czy matematyka. Jej ambicją jest również konstruktywny dialog z naszymi intuicjami moralnymi, z naszymi rozważnymi przekonaniem na temat tego, co się komu należy i jakie prawo powinno obowiązywać w zewnętrznych relacjach pomiędzy jednostkami. Oczywistym jest bowiem, że nawet gdyby dana dystrybucja praw podmiotowych nie cierpiała na żadną wadę formalną, a była mimo to skrajnie nieintuicyjnym rozwiązaniem danego dylematu moralnego (chyba

---

<sup>3</sup> Symbol 'O' oznacza deontyczny operator obowiązkowości danego działania *x*.

najbardziej znanym przykładem takich nieintuicyjnych rozwiązań w libertariańskiej literaturze przedmiotu jest problem praw narodzonych i nienarodzonych dzieci), jej nieintuicyjność, a co za tym idzie jej problematyczna moc wiążąca, również byłaby imputowana wstecznie na pierwsze zasady sprawiedliwości, z których dystrybucja ta wynika. Należało zatem przyjrzeć się nie tylko potencjalnym wadom formalnym w zbiorze praw podmiotowych alokowanych na podstawie libertariańskich zasad sprawiedliwości, ale również zidentyfikować wady substancjalne takich alokacji. Cel badania uległ więc dalszemu doprecyzowaniu: badać formalne i substancjalne konsekwencje pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości, refutując i rewidując owe zasady – zgodnie z logiką *modus tollens* – w świetle uzyskiwanych wyników szczegółowych.

Ponieważ pierwsze zasady libertariańskiej sprawiedliwości nie tylko implikują logicznie szczegółowe dystrybucje praw i obowiązków pomiędzy jednostkami, ale także zakładają określone teorie tła, dokładnie takie samo badanie należało przeprowadzić odnośnie do owych presuponowanych teorii. Na przykład, w kontekście zasady autowłasności, według której każda osoba jest przynajmniej oryginalnie właścicielem samej siebie lub swojego ciała, należało zadać pytanie o to, jakiego rodzaju istotą musi być człowiek, aby możliwym było dla niego bycie autowłaścicielem. Gdyby okazało się, iż presuponowana przez zasadę autowłasności teoria osoby i jej tożsamości w czasie jest fałszywa, niekoherentna, niewiarygodna czy nieintuicyjna, to należałoby uznać – znów w drodze rozumowania *modus tollens* – że również sama ta zasada jest fałszywa, niespójna czy niewiarygodna i że w związku z tym nie posiada ona mocy obowiązującej i musi zostać zrewidowana. Tak samo, jak prześledzenie konsekwencji pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości pozwalałoby na zbadanie mocy wiążącej owych zasad, tak też identyfikacja ich nienormatywnych presupozycji umożliwiałaby wyciągnięcie wniosków co do zakładających je normatywnych pryncypiów. Celem dociekań stało się więc również badanie implikacji w odwrotnym kierunku: od pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości do leżących u ich podstaw nienormatywnych teorii tła z zamiarem wykrycia wad w owych teoriach i imputowania ich na pierwsze zasady, co doprowadziłoby do refutacji i rewizji tych drugich.

W końcu jasnym było, iż powodzenie całego powyższego przedsięwzięcia – przede wszystkim powodzenie skutecznej identyfikacji konsekwencji i presupozycji pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości – zależało od właściwej eksplikacji samych tych zasad, ich wariantów teoretycznych, treści i znaczenia terminów w nich figurujących. W pierwszej kolejności należało więc poddać bezpośredniej analizie owe rudymentalne pryncypia sprawiedliwości. Biorąc z kolei pod uwagę fakt, iż w treści owych zasad figurują takie terminy, jak ‘prawo podmiotowe’, ‘prawo własności’, ‘autowłasność’ *etc.* oraz że „początkiem mądrości w tych kwestiach jest powszechnie uznana klasyfikacja pozycji jurydycznych rozwinięta przez Wesleya N. Hohfelda”<sup>4</sup>, powzięliśmy przypuszczenie, iż zastosowanie hohfeldowskiej metody analizy fundamentalnych pojęć prawnych – wspomaganą formalnymi teoriami ukierunkowania praw podmiotowych, takimi jak Teoria Woli i Teoria Interesu – do libertariańskiej teorii sprawiedliwości pozwoli nam uzyskać

---

<sup>4</sup> H. Steiner, *An Essay on Rights*, Blackwell Publishers, Oxford, 1994, s. 59.

precyzyjną odpowiedź na pytanie o to, co teoria ta rozumie, a nawet co musi rozumieć (ze względu na fakt, iż analiza hohfeldowska odkrywa logikę języka praw i obowiązków) przez pojęcie prawa podmiotowego, prawa własności prywatnej czy prawa autowłasności. Uzupełniona rozważaniami substancjalnymi na temat, przykładowo, faktów operatywnych, które powinny według libertarianizmu konstytuować kryteria pierwotnego zawłaszczenia, analiza hohfeldowska mogła doprowadzić do eksplikacji treści pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości, co z kolei pozwoliłoby na adekwatną identyfikację ich konsekwencji i presupozycji, które następnie mogłyby posłużyć do wspomnianej wcześniej refutacji i rewizji owych zasad.

Tak zatem przedstawiał się całościowy cel mojego projektu badawczego, którego efektem jest cykl artykułów naukowych pt. *Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje*: dokonać analizy i eksplikacji treści pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości, aby możliwym stało się poprawne wyprowadzenie z nich ich konsekwencji logicznych oraz zidentyfikowanie ich presupozycji teoretycznych, które następnie, poddane badaniu pod kątem ich wad formalnych i substancjalnych, mogłyby w drodze rozumowania *modus tollendo tollens* doprowadzić do refutacji (albo koroboracji) i konsekwentnej rewizji owych pierwszych pryncypiów sprawiedliwości tam, gdzie byłoby to konieczne. Główne cele szczegółowe składające się na tak sformułowany projekt badawczy wyglądały więc następująco:

- (a) Analiza i eksplikacja pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości: zasady autowłasności, pierwotnego zawłaszczenia i dobrowolnego transferu.
- (b) Dedukcja konsekwencji tych zasad, czyli szczegółowych dystrybucji praw podmiotowych wynikających z pryncypiów libertariańskiej sprawiedliwości.
- (c) Identyfikacja presupozycji tych zasad, czyli nienormatywnych teorii tła zakładanych przez pryncypia libertariańskiej sprawiedliwości.
- (d) Identyfikacja wad formalnych i problemów substancjalnych owych konsekwencji i presupozycji.
- (e) Refutacja (i konsekwentna rewizja) albo koroboracja pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości w świetle wyników uzyskanych w punktach a-d.

Cele te realizowałem w cyklu publikacji wchodzących w skład mojego głównego osiągnięcia naukowego w następujących, logicznie i tematycznie uporządkowanych krokach.

(2) Metodologia badań nad libertariańską teorią sprawiedliwości  
/osiągnięte rezultaty badawcze/

W artykule *Jak badać libertariańską teorię sprawiedliwości? Uwagi metodologiczne na temat struktury, problemów i metod badania teorii dedukcyjnej* („Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2018, nr 24, ss. 81-94) przedstawiona została charakterystyka mojego podstawowego przedmiotu badań, który eksplorowałem w omawianym tu cyklu publikacji, czyli libertariańskiej teorii sprawiedliwości. W tekście tym argumentuję za tezą – przyjmowaną przeze mnie we wszystkich moich artykułach poświęconych libertarianizmowi – iż teoria ta jest teorią dedukcyjną, której ambicją jest, aby wszystkie formułowane przez nią twierdzenia normatywne wynikały ostatecznie z jej



pierwszych zasad i że w związku z tym adekwatnym sposobem badania tej teorii jest analiza i eksplikacja owych zasad, dedukcja wynikających z nich konsekwencji i presupozycji, badanie owych implikacji pod kątem ich wad formalnych i substancjalnych i w końcu rewizja pierwszych zasad systemu w świetle uzyskanych w tym procesie wyników. Artykuł ten formułuje więc *de facto* mój ogólny program badawczy, który realizowałem w ostatnich pięciu latach mojej pracy naukowej, charakteryzuje jego przedmiot oraz wskazuje metody, którymi posługiwałem się w jego badaniu.

Jako główny rezultat naukowy w tym obszarze prowadzonych badań, będący ustawowo określonym wkładem do nauk o polityce, wskazać należy: zaproponowanie szczególnego sposobu badania libertariańskiej teorii sprawiedliwości za pomocą metod dedukcyjnych poprzez analizę (przede wszystkim analizę hohfeldowską) jej pierwszych zasad, dedukcję ich konsekwencji i presupozycji oraz imputację – w drodze rozumowania *modus tollendo tollens* – wad formalnych i substancjalnych owych implikacji na leżące u ich podstaw pierwsze zasady sprawiedliwości, co pozwala na ich refutację (albo koroborację) i rewizję.

(3) Badania nad pierwszymi zasadami libertariańskiej teorii sprawiedliwości  
/osiągnięte rezultaty badawcze/

Artykuł *Libertarianizm i teoria praw podmiotowych* („Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2018, nr 58, ss. 41-59) jest moim podstawowym studium z zakresu bezpośredniej analizy formalnej pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości. Odpowiada on na pytanie o to, jak w teorii tej rozumiane jest pojęcie – pojęcie, które figuruje w treści wszystkich pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości – prawa podmiotowego oraz jego ukierunkowania czy też posiadania (innymi słowy, co w libertariańskiej teorii sprawiedliwości znaczy stwierdzenie, iż osoba A ma obowiązek w *stosunku do* osoby B, a nie np. do osoby C; korelatywnie, co w teorii tej znaczy sąd, iż osoba B ma prawo podmiotowe w *stosunku do* osoby A, a nie do jakiejś innej osoby). W artykule przeprowadzam analizę hohfeldowską pojęcia prawa podmiotowego oraz dowodzę, iż libertariańskie rozumienie ukierunkowania tego prawa jest rozumieniem właściwym Teorii Woli (*Will Theory*), to znaczy, że jest ono równoznaczne z posiadaniem hohfeldowskich kompetencji kontroli nad korelatywnymi obowiązkami innych osób. Przeprowadzone badania pozwoliły mi zatem ustalić: iż pojęcie prawa podmiotowego figurujące w treści pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości może denotować jedną z czterech fundamentalnych pozycji hohfeldowskich: roszczenie, wolność jurydyczną, kompetencję lub immunitet; że jego podstawowe rozumienie utożsamia prawo podmiotowe z ważnym roszczeniem; że ukierunkowanie czy też posiadanie prawa podmiotowego jest w libertarianizmie równoznaczne z posiadaniem hohfeldowskich kompetencji kontroli nad korelatywnym obowiązkiem, a więc że jest to posiadanie prawa podmiotowego w sensie Teorii Woli; że Teoria Woli – w przeciwieństwie do Teorii Interesu (*Interest Theory*) – jest kompatybilna z libertariańską teorią sprawiedliwości na co najmniej sześciu poziomach, mianowicie (1) libertariańskiego pojęcia praw własności prywatnej; (2) identyfikowanej przez libertarianizm funkcji praw własności prywatnej; (3) libertariańskiego uzasadnienia praw własności prywatnej; (4) wąskiego charakteru libertariańskiej teorii poli-

tycznej; (5) libertariańskich zasad sprawiedliwej dystrybucji praw własności prywatnej; (6) libertariańskiego modelu ładu politycznego.

Artykuł *The Blockian Proviso and Rationality of Property Rights* („Libertarian Papers: A Journal of Philosophy, Politics, and Economics”, 2017, vol. 9, nr 1, ss. 114-128) jest w mojej ocenie najważniejszym studium w omawianym tu cyklu publikacji. Opublikowany w wiodącym na świecie periodyku poświęconym libertarianizmowi, dowodzi on za pomocą analizy hohfeldowskiej, iż zasada pierwotnego zawłaszczenia, która wyposaża oryginalnego nabywcę w absolutne prawo własności prywatnej do niczyjej parceli, generuje w określonych konfiguracjach przestrzennych sprzeczność logiczną w zbiorze praw własności prywatnej i wymaga w związku z tym rewizji poprzez dopuszczenie jakiegoś rodzaju służebności na poprawnie zawłaszczonej ziemi. Artykuł skupia się początkowo na tzw. problemie torusa polegającym na tym, iż osoba A dokonuje w drodze złączenia z pracą pierwotnego zawłaszczenia ziemi w taki sposób, iż środek nabytej parceli pozostaje niczyj. Pytanie, z którym musi się tutaj zmierzyć libertariańska teoria sprawiedliwości, brzmi: Gdyby osoba B chciała dokonać pierwotnego zawłaszczenia tego niczyjego środka parceli w kształcie torusa w sytuacji, w której musiałoby się to wiązać z wejściem na ziemię osoby A, to czy osoba A miałaby prawo powstrzymania osoby B przed takim wejściem na jej parcelę i w związku z tym przed pierwotnym zawłaszczeniem niczyjej ziemi? W wyniku przeprowadzenia analizy hohfeldowskiej dystrybucji praw podmiotowych, która byłaby skutkiem afirmatywnej odpowiedzi na powyższe pytanie – czyli odpowiedzi wprost wynikającej z zasady pierwotnego zawłaszczenia w jej oryginalnym brzmieniu – dowiodłem, że odpowiedź taka prowadziłaby do sprzeczności w zbiorze praw podmiotowych. Oznacza to, że zasada pierwotnego zawłaszczenia musi zostać zrewidowana (ograniczona) w taki sposób, aby odpowiedź na powyższe pytanie była negatywna. Rezultaty uzyskane odnośnie do problemu torusa uogólniłem następnie na wszystkie przypadki tak zwanej uwięzionej własności, wskazując, że ograniczenie absolutystycznego charakteru zasady pierwotnego zawłaszczenia sugeruje konieczność rozpoznania przez libertariańską teorię sprawiedliwości możliwości istnienia jakiegoś rodzaju służebności na skądinąd poprawnie zawłaszczonej ziemi.

Pełne wyniki moich badań nad ograniczeniami zasady pierwotnego zawłaszczenia – kontynuowanych w czasie odbywania przeze mnie stażu naukowego w Mises Institute w Stanach Zjednoczonych, gdzie w roku 2018 po raz drugi pracowałem jako Research Fellow – przedstawiłem następnie w postaci całościowej teorii służebności drogi koniecznej w libertariańskiej teorii sprawiedliwości w artykule *Must Right-Libertarians Embrace Easements by Necessity?*, który został przyjęty do druku w czołowym periodyku filozoficznym (drugi kwartył czasopism filozoficznych w bazie SCOPUS) „Diametros: An Online Journal of Philosophy”.

W artykule *Problem dobrowolnego niewolnictwa w filozofii politycznej libertarianizmu* („Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2017, nr 54, ss. 61-84) badaniu poddałem natomiast kolejną podstawową zasadę libertariańskiej sprawiedliwości, mianowicie zasadę autowłasności. Głównym problemem badawczym tekstu było pytanie o to, czy zasada ta dopuszcza deontyczną możliwość zbycia praw autowłasności, a co za tym idzie możliwość istnienia tak zwanego dobrowolnego niewolnictwa. Zabierając głos w toczącym się w

literaturze przedmiotu sporze, wykorzystałem metodę analizy hohfeldowskiej do wykazania, iż charakterystyki formalne praw podmiotowych nie pozwalają libertariańskiej teorii sprawiedliwości na nieodwracalną dystrybucję praw autowłasności, czyli na ich niezbywalność – a co za tym idzie na nierozpoznanie ważności umów o tzw. dobrowolne niewolnictwo – ponieważ skutkowałoby to błędem *regressus ad infinitum* w zbiorze sądów deontycznych opisujących szczegółowe dystrybucje praw podmiotowych. Uzyskane wyniki pozwoliły mi na sformułowanie wniosku, iż zasada autowłasności, tak jak jest ona rozumiana przez większość teoretyków libertariańskich, musi zostać zrewidowana poprzez wyeliminowanie z niej warunku niezbywalności praw własności do osoby.

Z kolei w artykule *Libertarianism and Original Appropriation* („Historia i Polityka”, 2017, t. 29, ss. 43-56) podjąłem problem faktów operatywnych, które zgodnie z zasadą pierwotnego zawłaszczenia mają skutkować oryginalnym nabyciem własności i w kontekście tym skonfrontowałem ze sobą dwie dominujące w libertarianizmie teorie pierwotnego zawłaszczenia, czyli teorię laborystyczną i teorię posesoryjną, starając się przy tym odpowiedzieć na pytanie o to, która z tych dwu koncepcji jest w stanie zagwarantować libertarianizmowi silniejsze podstawy filozoficzne. Poddałem dyskusji zarówno zalety każdej z tych teorii, jak i elementy problematyczne, skupiając się szczególnie na uzasadnieniach moralnych i politycznych przemawiających za ich przyjęciem albo odrzuceniem. W wyniku przeprowadzonych badań byłem w stanie sformułować wniosek, że koncepcja posesoryjna czerpie swoją główną przewagę z faktu, iż w przeciwieństwie do ujęcia laborystycznego, wydaje się ona zapewniać kompozybilność zbiorowi praw podmiotowych dystrybuowanych na podstawie posesoryjnie rozumianej zasady pierwotnego zawłaszczenia. Przedstawione w artykule wyniki wskazują, iż libertariańska teoria sprawiedliwości uzyskuje wyższy poziom wewnętrznej koherencji na gruncie posesoryjnej koncepcji pierwotnego zawłaszczenia.

Artykuł *Libertarianism, Freedom and the Problem of Circularity* („Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2018, nr 59, ss. 7-17) uważam za drugie pod względem naukowej relewancji studium w omawianym tu cyklu publikacji. W artykule tym podejmuję próbę rozwiązania jednego z aspektów fundamentalnego dla libertariańskiej teorii sprawiedliwości problemu określenia tego, jak rozumieć dobrowolność, o której mówi jedna z podstawowych zasad sprawiedliwości tej filozofii politycznej, mianowicie zasada – *nomen omen* – dobrowolnego transferu. Jak wiadomo, nie każdy transfer własności czy posiadania jest prawnie wiążącym przekazaniem uprawnień. Jeżeli dokonuje się on na przykład pod groźbą utraty życia, to nie skutkuje ważną cesją tytułu własności, nawet jeśli przeniesieniu ulega posiadanie przedmiotu praw własności. Libertariańska teoria sprawiedliwości stoi na stanowisku, iż aby dany transfer był wiążący prawnie, musi on być dobrowolny. Nie jest jednak jasne, co teoria ta rozumie przez pojęcie dobrowolnej czy wolnej wymiany. G.A. Cohen sformułował w tym kontekście argument, który spotkał się z szeroką akceptacją w światowej literaturze przedmiotu, iż libertariańskie rozumienie dobrowolności transferu i wolności jako takiej wikała się w błąd *petitio principii*, ponieważ definiuje ono te pojęcia w kategoriach poszanowania praw własności prywatnej, podczas gdy pojęcie poszanowania praw własności prywatnej definiuje ono w kategoriach dobrowolności ich nabycia. Zarzut Cohena, gdyby był słuszny, oznaczałby więc refutację libertariańskiej zasady sprawiedliwego

transferu. W naszych badaniach poddaliśmy ten argument analizie hohfeldowskiej, w efekcie czego wykazaliśmy, iż zawarte w nim rozumowanie prowadzi na gruncie standardowej logiki deontycznej do sprzeczności wewnętrznej i musi w związku z tym zostać odrzucone. W konfrontacji z polemiką Cohena, uzyskane wyniki stanowią koroborację libertariańskiej zasady sprawiedliwego transferu, zgodnie z którą dana cesja uprawnień jest cesją dobrowolną (a więc skuteczną prawnie) wtedy i tylko wtedy, gdy nie wiąże się ona z naruszeniem praw własności prywatnej cedenta, w tym specyficznie, gdy nie jest ona dokonana w wyniku groźby naruszenia takich praw.

Wokół zasady sprawiedliwego transferu koncentrowały się również moje badania, których wyniki przedstawiłem w artykułach: *A Libertarian Theory of Threat* („Studia Polityczne”, 2016, nr 43, ss. 91-108) – napisanym wspólnie z Igozem Wysockim; oraz *Trzecia koncepcja wolności Quentina Skinnera: krytyka libertariańska (Quentin Skinner: metoda historyczna i wolność republikańska*, red. Janusz Grygieńć, UMK, Toruń 2016, ss. 265-281). Pierwszy z artykułów podejmuje wprost pytanie o to, jakiego rodzaju akty mowy unieważniają transfery własności czy też czynią je niedobrowolnymi, a więc jakiego rodzaju działania konstytuują na gruncie libertariańskiej teorii sprawiedliwości groźby. Rewersem tego zagadnienia jest oczywiście pytanie o to, jaka jest treść – przynajmniej w części – libertariańskiej zasady sprawiedliwego transferu i co libertarianizm rozumie przez pojęcie dobrowolności. W artykule argumentujemy, iż libertariańska teoria groźby łączy pojęcie groźby z zapowiadaniem w akcie mowy lub innego rodzaju działaniu naruszeniem praw własności prywatnej ofiary. Wykazujemy tym samym, że libertarianizm proponuje normatywną teorię groźby, czego rewersem jest również normatywna koncepcja dobrowolności. Poza wykazaniem filozoficznej wyższości libertariańskiej teorii groźby nad jej ujęciami deskryptywnymi, przeprowadzone przez nas dociekania uzupełniają lukę w badaniach nad libertariańską teorią sprawiedliwości, którą był dotąd brak systematycznych studiów nad kluczowym dla tej teorii pojęciem groźby i dobrowolności transferu. Z kolei w drugim artykule konfrontuję to libertariańskie, normatywne rozumienie dobrowolności czy też wolności jako takiej z deskryptywnym rozumieniem tego pojęcia obecnym w teorii Berlina-Skinnera. Argumentuję, iż aby można było odpowiedzieć na pytanie, czy działanie  $x$  osoby A ogranicza wolność osoby B, musimy w pierwszej kolejności odpowiedzieć na pytanie, czy działanie  $x$  jest osobie A dozwolone czy zakazane, czy narusza ono czy respektuje prawa podmiotowe osoby B. Odpowiedzi takiej dostarcza normatywna teoria praw podmiotowych, w tym wypadku libertariańska teoria sprawiedliwości z jej koncepcją wolności jako poszanowania praw własności prywatnej.

Jako główne rezultaty naukowe w tym obszarze prowadzonych badań, będące ustawowo określonym wkładem do nauk o polityce, wskazać należy: (1) zastosowanie analizy hohfeldowskiej do badań nad libertariańską teorią sprawiedliwości; (2) wykazanie, w drodze analizy hohfeldowskiej, iż libertariańska teoria sprawiedliwości konceptualizuje pojęcie prawa podmiotowego i jego ukierunkowania zgodnie z analityczną Teorią Woli, a nie Teorią Interesu; (3) identyfikację, dzięki zastosowaniu analizy hohfeldowskiej, wad logicznych libertariańskiej teorii sprawiedliwości i konsekwentną rewizję jej pryncypiów w postaci ograniczenia zasady pierwotnego zawłaszczenia poprzez dopuszczenie możliwości istnienia

służebności na poprawnie nabytej ziemi oraz w postaci refutacji warunku niezbywalności praw nałożonego na zasadę autowłasności; (4) sformułowanie argumentów wykazujących przewagę posesoryjnego rozumienia zasady pierwotnego zawłaszczenia nad dominującym w libertariańskiej literaturze przedmiotu ujęciem laborystycznym; (5) refutację, dzięki zastosowaniu analizy hohfeldowskiej, argumentu G.A. Cohena podważającego zasadę dobrowolnego transferu; (6) sformułowanie libertariańskiej teorii groźby i tym samym doprecyzowanie libertariańskiej zasady dobrowolnego transferu; (7) koroborację libertariańskiej zasady dobrowolnego transferu i związanej z nią normatywnej koncepcji wolności w jej konfrontacji z alternatywną teorią Berlina-Skinnera.

(4) Badania presupozycji pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości  
/osiągnięte rezultaty badawcze/

Poza bezpośrednią analizą pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości, w swoich badaniach skupiłem się również na nienormatywnych presupozycjach owych zasad – na teoriach tła, które libertarianizm zakłada. W artykule *Problem aksjomatyczności zasady autowłasności w filozofii politycznej libertarianizmu* („Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, 2016, nr 49, ss. 42-64) podjąłem problem pozanormatywnego ugruntowania pierwszej zasady libertariańskiej sprawiedliwości i tym samym absolutnego fundamentu całego systemu dedukcyjnego, mianowicie zasady autowłasności. Najbardziej satysfakcjonującym filozoficznie ugruntowaniem zasady autowłasności byłoby oczywiście wykazanie, iż jest ona ugruntowana apagogicznie czy też transcendentalnie, to znaczy, iż wszelka próba jej negacji sama prowadzi do sprzeczności logicznej lub performatywnej, czyli że zasada ta jest warunkiem możliwości jakiegokolwiek argumentacji. Tego typu ugruntowanie nie wprost zasady autowłasności byłoby również odporne na potencjalne hume’owskie zarzuty – w jakimś stopniu dotyczące innego rodzaju ugruntowań sądów normatywnych w nienormatywnych teoriach tła – nieuprawnionego wyprowadzania powinności z bytu, albowiem traktowałyby ono sąd deontyczny na temat prawa osoby do niej samej jako *Bedingung der Möglichkeit* wystąpienia z jakimkolwiek innym, normatywnym czy nienormatywnym, twierdzeniem. W literaturze przedmiotu próba takiego transcendentalnego ugruntowania zasady autowłasności została podjęta przez Hansa-Hermann’a Hoppego i znana jest pod nazwą etyki argumentacji. Spór dotyczący tego, czy próba ta się powiodła, jest jedną z głównych dyskusji toczących się w libertariańskiej filozofii politycznej. Zajmując stanowisko w rzeczonyj debacie, wychodzę w swoim artykule od wypracowania precyzyjnej siatki pojęciowej rozróżniającej samoposiadanie, autowłasność (na marginesie zauważyć należy, iż brak takiego rozróżnienia bardzo długo pokutował w polskiej literaturze poświęconej libertarianizmowi i że korektę tego błędu zawdzięczamy Dariuszowi Jurusiowi) oraz uzasadnienie autowłasności i rozwijam linię argumentacyjną wskazującą, iż choć *prima facie* to samoposiadanie, a nie autowłasność zdaje się być konieczną presupozycją wszelkiej argumentacji, to ponieważ samoposiadanie z konieczności implikuje autowłasność, to także autowłasność musi mieć status logiczny aksjomatu. Przeprowadzone przeze mnie badania wydają się więc wspierać wnioski płynące z etyki argumentacji.

Z kolei w artykule *Libertarianizm i teoria tożsamości: koncepcja najbliższego kontynuatora Roberta Nozicka jako teoria tła zasady autowłasności* („Politeja”, 2017, nr 48,

ss. 63-84) podjąłem się próby odpowiedzi na następujące, kantowskie w swej formie, pytanie badawcze: jakiego rodzaju istotą musi być człowiek, skoro możliwym jest dla niego bycie autowłaścicielem? Konkretnie zaś byłem zainteresowany tym, czy koncepcja najbliższego kontynuatora – czyli teoria tożsamości osobowej w czasie zaproponowana przez Roberta Nozicka – może być teorią tła zasady autowłasności. W wyniku przeprowadzonych badań udało mi się ustalić, iż to, jaka teoria tożsamości osobowej w czasie jest presuponowana przez zasadę autowłasności, zależy od tego, jak rozumiana jest owa zasada – w literaturze przedmiotu można zaś wyróżnić co najmniej dwa jej ujęcia. Jeżeli jest ona rozumiana wyłącznie jako prawo własności do ciała (wąska zasada autowłasności), wówczas silnie dualistyczne konotacje pojęcia autowłasności wydają się sugerować jakiegoś rodzaju redukcjonistyczną teorię tożsamości, taką jak rozważana przeze mnie, lockeańska w swej proveniencji, koncepcja najbliższego kontynuatora Nozicka. Jeżeli jednak zasada autowłasności rozumiana jest zarówno jako prawo własności do ciała, jak i prawo własności do umysłu (szeroka zasada autowłasności), wówczas bardziej koherentne z tą zasadą wydają się być nieredukcjonistyczne teorie osoby ludzkiej, takie jak choćby arystotelesowsko-tomistyczna koncepcja hylemorficzna.

W końcu w artykule *Three Rival Visions of Distributive Justice: The Indirect Case for Libertarianism* („Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2014, nr 44, ss. 7-21) posłużyłem się tą samą ideą identyfikacji nienormatywnych presupozycji teorii sprawiedliwości do badania niewyartykułowanych założeń alternatywnych w stosunku do libertarianizmu filozofii politycznych, konkretnie zaś teorii egalitarystycznych (np. John Rawls) i utylitarystycznych (np. Jeremy Bentham). Wysunąłem przypuszczenie, że teorie te także presuponują określone twierdzenia na temat kontekstu instytucjonalnego realizacji ich ideałów, życia politycznego w ogóle czy antropologii filozoficznej, które to twierdzenia mogą okazać się problematyczne nawet z wewnętrznego punktu widzenia samych tych teorii i których to twierdzeń nie zakłada libertarianizm, na czym częściowo może polegać jego przewaga nad koncepcjami, które czynią takie założenia. Identyfikując owe presupozycje i wskazując, że przynajmniej niektóre z nich nie znajdują uzasadnienia nawet na gruncie tych teorii sprawiedliwości, które je zakładają, byłem w stanie sformułować swoisty dowód nie wprost na rzecz libertariańskich zasad sprawiedliwości w ich konfrontacji z alternatywnymi koncepcjami dystrybucji i redystrybucji uprawnień.

Jako główne rezultaty naukowe w tym obszarze prowadzonych badań, będące ustawowo określonym wkładem do nauk o polityce, wskazać należy: (1) sformułowanie oryginalnej argumentacji na rzecz tezy o aksjomatycznym statusie zasady autowłasności; (2) identyfikację teorii tożsamości osobowej presuponowanej przez zasadę autowłasności; (3) identyfikację związku logicznego pomiędzy alternatywnymi ujęciami zasady autowłasności i alternatywnymi teoriami tożsamości osobowej; (4) identyfikację nieintuicyjnych presupozycji konkurencyjnych w stosunku do libertarianizmu teorii sprawiedliwości i sformułowanie tym samym argumentu nie wprost na rzecz teorii libertariańskiej.

- (5) Badania konsekwencji pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości  
/osiągnięte rezultaty badawcze/

Adekwatna eksplikacja oraz rewizja pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości pozwoliła mi również na prześledzenie logicznych konsekwencji owych założeń w obszarze kluczowych zagadnień szczegółowych będących przedmiotem dyskusji toczonych w literaturze przedmiotu. W artykule *Ewikcjonizm i zasada ubi ius ibi remedium: problem aborcji w filozofii politycznej libertarianizmu* („Studia Polityczne”, 2018, nr 46, ss. 207-222) podjąłem problem rozwiązania, które w kwestii aborcji wynika z libertariańskich zasad sprawiedliwości. Dzięki zastosowaniu analizy hohfeldowskiej i zwróceniu uwagi na znaczenie reguły *ubi ius ibi remedium* byłem w stanie wykazać, że libertariańska teoria sprawiedliwości uznaje prawo do zabicia płodu będącego podmiotem uprawnień, jeżeli narusza on prawa własności prywatnej innych osób i zabicie go jest najmniejszym możliwym środkiem zaradczym zapewniającym skuteczną ochronę tych praw. Ponieważ jednak na obecnym etapie rozwoju wiedzy medycznej sytuacja taka nie ma miejsca i zabicie płodu nie jest w związku z tym najmniejszym możliwym środkiem obrony praw własności prywatnej matki, to z uwagi na zasadę *ubi ius ibi remedium* libertariańska teoria sprawiedliwości nie wydaje się dopuszczać możliwości prawnej zabicia tzw. późnego płodu – uznaje ona natomiast naturalne prawo do dokonania jego eksmisji, która jest mniej dotkliwym remedium dostępnym matce. Na ile tak rozumiane, ewikcjonistyczne rozwiązanie problemu aborcji, które może zostać wydedukowane z libertariańskich zasad sprawiedliwości, jest rozwiązaniem intuicyjnym, wydaje się pozostawać otwartym pytaniem. Ewentualny moralny sprzeciw wobec jego akceptacji musiałby oczywiście rzutować wstecznie na zasady sprawiedliwości, z których rozwiązanie to wynika i skłaniać w związku z tym do ich rewizji.

Pozostając na gruncie tego samego palącego dla libertarianizmu zagadnienia praw dzieci (narodzonych i nienarodzonych), w artykule *Libertarianism and Obligatory Child Support* („Athenaeum. Polish Political Science Studies”, 2015, nr 48, ss. 90-106) podjąłem się próby odpowiedzi na pytanie o to, jakie rozwiązania co do obowiązków alimentacyjnych rodziców względem dzieci mogą zostać wydedukowane z alternatywnych ujęć pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości dystrybucyjnej. Argumentowałem na rzecz hipotezy, iż obowiązki te nie wydają się być kompatybilne z klasycznie rozumianymi zasadami sprawiedliwości w sensie proponowanym przez Murraya Rothbarda czy Waltera Blocka, aczkolwiek mogą one znaleźć pewne oparcie w niestandardowych koncepcjach pierwotnego zawłaszczenia, takich jak np. etyka odkrywcy-twórcy reprezentowana – w zupełnie innych obszarach zagadnień – przez Israela Kirznera. Znow, pytanie o to, które z owych alternatywnych ujęć zasad libertariańskiej sprawiedliwości powinno przeważać, zależy częściowo od tego, jak wiarygodne i intuicyjne wydaje się rozwiązanie problemu obowiązków alimentacyjnych wynikające z każdego z nich.

Z kolei w artykule *Anarcho-Capitalism, Aggression and Copyright* („Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2014, nr 16, ss. 37-47) podjąłem problem libertariańskiego stanowiska w kwestii własności intelektualnej, które może zostać wydedukowane z posesoryjnie rozumianej zasady pierwotnego zawłaszczenia postrzegającej prawa własności prywatnej jako normatywne narzędzia unikania konfliktów o zasoby rzadkie. Argumentowałem za tezą, iż jeżeli główną funkcją owych praw jest zapobieganie konfliktom związanym z faktem rzadkości dóbr, to instytucja własności intelektualnej nie znajduje

uzasadnienia na gruncie libertarianizmu. Jest tak dlatego, ponieważ, po pierwsze, własność intelektualna tworzy rzadkość tam, gdzie nie występuje ona samoistnie, czyli w obszarze obiektów idealnych, takich jak utwory, teorie, ciągi znaków *etc.* oraz, po drugie, jej respektowanie z konieczności prowadzi do naruszenia praw własności prywatnej do obiektów materialnych. Przeprowadzone badania pozwoliły więc na wyciągnięcie wniosku, iż posesoryjnie rozumiana zasada pierwotnego zawłaszczenia implikuje negację instytucji własności intelektualnej. Jednocześnie konkluzja taka nie wydaje się już tak oczywista na gruncie laborystycznie rozumianej zasady pierwotnego zawłaszczenia. Złączenie z pracą jako źródło tytułu własności może bowiem wspierać przekonanie o tym, iż każdy owoc ludzkiej kreatywności powinien podlegać ochronie prawnej. Różnice w stosunku obu tych teorii pierwotnego zawłaszczenia – posesoryjnej i laborystycznej – do zagadnienia własności intelektualnej mogą zatem stanowić argument na rzecz bardziej zdecydowanego opowiedzenia się libertarianizmu za jedną z nich.

Dzięki współpracy naukowej z czołowym współczesnym teoretykiem libertariańskim, Walterem Blockiem, byliśmy natomiast w stanie we współautorskim artykule *Libertarian Theory of Bribery and Incitement: A Reformulation* („MEST Journal”, 2017, vol. 5, nr 2, ss. 95-101) dokonać korekty libertariańskiej teorii łapownictwa i podżegania do popełnienia czynu zabronionego. Analizując warunki konieczne i wystarczające zajścia *actus reus* w postaci pomocnictwa i przeprowadzając tym samym dystynkcję pomiędzy pomocnictwem a podżeganiem na gruncie libertariańskiej teorii prawa karnego, mogliśmy w efekcie dokonać adekwatnej subsumpcji czynnego łapownictwa do kategorii pomocnictwa, a nie jak przyjmowano dotąd w literaturze przedmiotu do kategorii legalnego na gruncie libertarianizmu podżegania. Dzięki zastosowaniu rozumowania dedukcyjnego wnieśliśmy tym samym wkład w rozwój libertariańskiej teorii sprawiedliwości jako takiej przeprowadzając refutację i rewizję błędnej koncepcji czynnego łapownictwa jako podżegania zapoczątkowanej przez Rothbarda w jego *The Ethics of Liberty*. Biorąc pod uwagę fakt, iż w pozytywnych porządkach prawnych łapownictwo jest zwykle czynem zakazanim, korekta libertariańskiego stanowiska w tym zakresie powoduje, iż libertariańska teoria sprawiedliwości zyskuje na intuicyjności.

Artykuł *Hans-Hermann Hoppe: konserwatywny anarchokapitalista* (Hans-Hermann Hoppe, *Krótką historia człowieka: Libertariańska rekonstrukcja postępu i upadku*, tłum. Łukasz Dominiak, Fijorr Publishing, Warszawa 2015, ss. 9-24) jest z kolei wynikiem badań prowadzonych przeze mnie w czasie pobytu w Mises Institute w Stanach Zjednoczonych, gdzie w roku 2015 odbywałem po raz pierwszy staż naukowy jako Research Fellow. Mój projekt badawczy dotyczył społecznych i moralnych konsekwencji anarchokapitalistycznego ładu prawnego. W wyniku przeprowadzonych badań byłem w stanie zaproponować tezę – za którą argumentowałem w omawianym tu artykule – iż skutki społeczne konsekwentnej implementacji libertariańskich zasad sprawiedliwości miałyby charakter w dużej mierze konserwatywny, głównie w wyniku braku barier prawnych dla pełnej realizacji logiki wolnego rynku ubezpieczeń. W tym kontekście przeprowadziłem analizę tzw. prawa do eutanazji, które choć bez wątplenia byłoby rozpoznane przez libertariańskie zasady sprawiedliwości, to ze względu na strukturę bodźców generowaną przez sektor ubezpieczeń



na życie, jego wykonywanie na wolnym rynku byłoby znacznie ograniczone, jeśli nie zupełnie wyeliminowane. Należy przy tym zauważyć, że prześledzenie takich konserwatywnych konsekwencji społecznych anarchokapitalistycznego ładu prawnego ułatwia uzgodnienie tej teorii sprawiedliwości z naszymi rozważnymi sądami moralnymi, zwłaszcza w obliczu faktu, iż libertarianizm jako filozofia *stricte* polityczna, a więc skupiona wyłącznie na pytaniu o uzasadnione i nieuzasadnione stosowanie przemocy fizycznej w relacjach między jednostkami, pozostawia wiele skądinąd wątpliwych moralnie praktyk społecznych w sferze czynów prawnie dozwolonych.

W końcu w artykule *Problem migracji w filozofii politycznej libertarianizmu* („Civitas: Studia z Filozofii Polityki”, 2016, nr 19, ss. 75-96) podjąłem problem rozwiązania kwestii prawa do migracji – drugiej obok praw dzieci najbardziej palącej debaty w libertariańskiej literaturze przedmiotu – które mogłoby zostać wydedukowane z pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości. Znow dzięki zastosowaniu metody analizy hohfeldowskiej do eksplikacji pojęcia prawa do migracji, byłem w stanie wywnioskować, iż libertarianizm nie może rozpoznawać takiego prawa, gdyż stałoby ono w sprzeczności z prawami własności prywatnej innych jednostek do ziemi, na którą lub przez którą taka migracja miałaby się dokonywać. Libertariańska teoria sprawiedliwości uzasadnia więc właściwie tylko jeden sposób przemieszczania się pomiędzy prywatnymi parcelami, mianowicie migrację na zaproszenie, które może jednak przyjmować bardzo zróżnicowane formy. Po raz kolejny, na ile rozwiązanie to daje się uzgodnić z naszymi rozważnymi sądami moralnymi, rzutować będzie na wiarygodność i moc obowiązywania implikujących je zasad sprawiedliwości.

Jako główne rezultaty naukowe w tym obszarze prowadzonych badań, będące ustawowo określonym wkładem do nauk o polityce, wskazać należy: (1) wydedukowanie z pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości, dzięki zastosowaniu analizy hohfeldowskiej, nieoczywistych (i nieintuicyjnych) konsekwencji dla zagadnienia prawa do aborcji; (2) wydedukowanie z pierwszych zasad libertariańskiej teorii sprawiedliwości nieoczywistych (i nieintuicyjnych) oraz wcześniej niedyskutowanych w literaturze przedmiotu konsekwencji tej teorii dla zagadnienia obowiązków alimentacyjnych; (3) identyfikacja związku pomiędzy alternatywnymi ujęciami – posesoryjnym i laborystycznym – zasady pierwotnego zawłaszczenia a zagadnieniem praw własności intelektualnej; (4) rewizja wadliwej logicznie i nieintuicyjnej teorii łąpownictwa przyjmowanej w libertariańskiej literaturze przedmiotu; (5) identyfikacja społecznych konsekwencji anarchokapitalistycznego ładu prawnego z podkreśleniem możliwości ich relatywnie łatwego uzgodnienia z rozważnymi sądami moralnymi; (6) wydedukowanie z pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości, dzięki zastosowaniu analizy hohfeldowskiej, konsekwencji dla zagadnienia prawa do migracji.

(6) Podsumowanie prowadzonych badań uwzględniające ich wkład w rozwój dyscypliny (zgodnie z wymogami ustawy z dnia 14 marca 2003 r.)

Omówiony powyżej cykl powiązanych tematycznie publikacji pt. *Libertariańska teoria sprawiedliwości – zasady, presupozycje, konsekwencje* stawia fundamentalny dla

libertariańskiej teorii sprawiedliwości problem obowiązywania jej pierwszych zasad. Problem ten formułuje jednak w oryginalny sposób, przez co staje się on w wielu swoich aspektach nowym problemem naukowym. Na czym polega ów sposób? Na postawieniu pytania o to, jakie konsekwencje i presupozycje wynikają logicznie z precyzyjnie wyartykułowanych pierwszych zasad libertariańskiej sprawiedliwości oraz które z tych implikacji posiadają na tyle istotne wady formalne i substancjalne, iż mogą one – w drodze rozumowania *modus tollendo tollens* – doprowadzić do refutacji (a jeśli nie, to do koroboracji) tych zasad, która to refutacja musi z kolei oznaczać, iż zasady te nie mogą obowiązywać w swojej wyjściowej postaci i muszą zostać zrewidowane. Poddany analizie, tak sformułowany problem, zostaje naturalnie zredukowany do szeregu szczegółowych, często zupełnie nowatorskich pytań i zagadnień, dotychczas w ogóle niedyskutowanych w libertariańskiej literaturze przedmiotu, jak na przykład te dotyczące uwięzionej własności, analitycznej teorii ukierunkowania praw podmiotowych czy teorii groźby i dobrowolności *etc.* Dzięki oryginalnemu sformułowaniu problemów badawczych oraz zastosowaniu skomplikowanego narzędzia logicznego – znów relatywnie nowatorskiego w badaniach nad libertariańską teorią sprawiedliwości – w postaci analizy hohfeldowskiej możliwe było nie tylko postawienie zupełnie nowych pytań szczegółowych i zaproponowanie rozwiązań w obszarze wcześniej dyskutowanych zagadnień (np. kwestia praw dzieci, migracji czy własności intelektualnej), ale również przeprowadzenie precyzyjnej analizy owych nowo wyłaniających się problemów, wysunięcie hipotez sugerujących ich możliwe rozstrzygnięcia, a nawet, w niektórych przypadkach (jak choćby w kwestii uwięzionej własności), ich definitywne rozwiązanie. Biorąc pod uwagę fakt, iż libertariańska teoria sprawiedliwości jest jedną z dominujących teorii dystrybucji uprawnień w ramach współczesnej filozofii polityki i że stanowi w związku z tym jedną z głównych teorii normatywnych formułowanych w ramach nauk o polityce, można stwierdzić, że omawiany tu cykl publikacji stanowi nie tylko znaczny wkład do badań nad samą libertariańską teorią sprawiedliwości, ale również do nauk o polityce jako takich.

## **5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych).**

Poza omówionym powyżej, moim głównym osiągnięciem naukowym w postaci cyklu powiązanych tematycznie publikacji poświęconych badaniom nad libertariańską teorią sprawiedliwości, w swojej pracy naukowej po uzyskaniu stopnia doktora zajmowałem się również badaniami nad trzema innymi obszarami zagadnień: (1) sporem liberalizmu z komunitaryzmem; (2) biopolityką; (3) klasyczną filozofią polityki. W tym punkcie, z uwagi na ograniczone miejsce, omówię moje osiągnięcia naukowo-badawcze w każdym z tych trzech obszarów jedynie w odniesieniu do istotnych efektów publikacyjnych – udział w licznych konferencjach naukowych, bogatą działalność dydaktyczną i popularyzatorską, wielokrotną opiekę naukową czy też szereg odbytych staży badawczych odnotowuję w załącznikach do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego.

### **(1) BADANIA NAD SPOREM LIBERALIZMU Z KOMUNITARYZMEM**

Wśród osiągnięć naukowych w obszarze badań nad sporem liberalizmu z komunitaryzmem opublikowałem następujące, załączone do wniosku, monografie, artykuły, rozdziały w monografiach, przekłady monografii, przekłady artykułów i recenzje:

- Ł. Dominiak, *Wartość wspólnoty: o filozofii politycznej komunitaryzmu*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2010, ss. 351.
- Ł. Dominiak, *Metoda równowagi refleksyjnej w filozofii polityki*, „Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”, 2012, nr 36, ss. 143-156.
- Ł. Dominiak, *Politics as a Consensus: The Idea of Public Reason in the Contemporary Political Philosophy*, w: *Ponowoczesność w poszukiwaniu nowej wizji polityki*, red. Ł. Dominiak, B. Michalak, Wydawnictwo UMK, Toruń 2012, ss. 145-162.
- Ł. Dominiak, *Niezwykłe oświecenie profesora Lukesa*, w: S. Lukes, *Liberalowie i kanibale: o konsekwencjach różnorodności*, tłum. A. Dominiak, Ł. Dominiak, Wydawnictwo UMK, Toruń 2012, ss. 9-21.
- Ł. Dominiak, *Problem terminologii w polskich badaniach nad filozofią polityczną komunitaryzmu*, w: Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Sprawiedliwość, tożsamość, racjonalność: Wybrane problemy filozofii polityki*, Fundacja Societas et Ius, Toruń 2016, ss. 157-166.
- Przekład monografii: S. Lukes, *Liberalowie i kanibale: o konsekwencjach różnorodności*, tłum. A. Dominiak, Ł. Dominiak, Wydawnictwo UMK, Toruń 2012, ss. 256.
- Przekład monografii: C. Crouch, *Osobliwa nie-śmierć neoliberalizmu*, tłum. Ł. Dominiak, Wydawnictwo UMK, Toruń 2015, ss. 239.
- Recenzja: M. Sandel, *Justice: What's the Right Thing to Do?*, Ł. Dominiak, „Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”, 2011, nr 27, ss. 160-162.

Publikacje te, także stanowiące cykl powiązanych tematycznie tekstów, przedstawiają wyniki mojej pracy w obszarze sporu liberalizmu z komunitaryzmem, której najważniejszym efektem badawczym była bez wątpienia monografia naukowa *Wartość wspólnoty* prezentująca jednolite teoretyczne ujęcie komunitaryzmu jako niezależnego i samodzielnego nurtu filozofii politycznej – nie zaś jedynie reakcji na egalitarystyczny liberalizm Johna Rawlsa i libertarianizm Roberta Nozicka – której przypadkiem głównym (*pros hen*) jest teoria moralna i polityczna Alasdaira MacIntyre’a. Monografia ta była pierwszą w krajowej literaturze przedmiotu próbą spojrzenia na komunitaryzm jako na pełnowartościową i autonomiczną filozofię polityczną, którą pomimo jej pozornej heterogeniczności można jednak – dzięki zastosowanej przeze mnie arystotelesowskiej metodzie poszukiwania przypadku głównego danej praktyki społecznej, pojęcia czy gry językowej – ująć w spójne ramy teoretyczne. Została ona pozytywnie przyjęta przez innych badaczy myśli i filozofii polityki i była wielokrotnie aprobatywnie cytowana przez *inter alia* takich uczonych, jak Jacek Bartyzel, Janusz Grygieńć, Danuta Karnowska czy Tomasz Huzarek.

Poza monografią *Wartość wspólnoty* opublikowałem również cztery istotne artykuły naukowe poświęcone liberalizmowi i komunitaryzmowi. W tekście *Metoda równowagi*

refleksyjnej w filozofii politycznej prezentuję metodę badawczą filozofii polityki scharakteryzowaną systematycznie po raz pierwszy przez Johna Rawlsa a następnie szeroko wykorzystywaną przez Michaela Sandela w jego krytyce liberalizmu Rawlsa oraz wskazuję, w jaki sposób może być ona używana do badań normatywnych teorii filozoficzno-politycznych. Artykuł ten ukazał się w czołowym polskim czasopiśmie z zakresu nauk o polityce, mianowicie w „Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”. Z kolei w tekście *Problem terminologii w polskich badaniach nad filozofią polityczną komunitaryzmu* opublikowanym w mojej współautorskiej (wraz z Łukaszem Perlikowskim) monografii naukowej pt. *Sprawiedliwość, tożsamość, racjonalność* – który to tekst stanowi przedruk mojego artykułu naukowego również opublikowanego pierwotnie w „Athenaeum” – odpowiadam na formułowane w krajowej literaturze przedmiotu pytanie o właściwą nazwę dla tego nurtu filozoficzno-politycznego, który w amerykańskim piśmiennictwie określa się terminem ‘*communitarianism*’. Natomiast w tekstach *Politics as a Consensus: The Idea of Public Reason in the Contemporary Political Philosophy* (opublikowanym w monografii pod moją wspólną, wraz z Bartłojem Michalakiem, redakcją pt. *Ponowoczesność w poszukiwaniu nowej wizji polityki*) oraz *Niezwykłe oświecenie profesora Lukesa* podejmuję się charakterystyki współczesnych nurtów liberalizmu w kontekście ich reakcji na zwrot komunitarystyczny i kulturowo-relatywistyczny.

W końcu chciałbym również odnotować moją pracę translatorską w obszarze filozofii politycznej komunitaryzmu i liberalizmu. Dokonałem przekładu dwóch kluczowych dla współczesnego liberalizmu (oraz w mniejszym stopniu komunitaryzmu) książek: pracy Stevena Lukesa *Liberalowie i kanibale* (będąc współtłumaczem wraz z Alicją Dominiak) oraz książki Colina Croucha *Osobliwa nie-śmierć neoliberalizmu* (samodzielnie). W pewnym sensie można by w tym kontekście wskazać także trzecią książkę w moim przekładzie – tym razem pozycję kluczową dla libertarianizmu jako nurtu liberalizmu – mianowicie *Krótką historię człowieka* Hansa-Hermann Hoppego, którą w 2015 roku przetłumaczyłem dla wydawnictwa Fijorr Publishing. Stanowi ona jednak w zdecydowanie większym stopniu wkład do polskiej literatury przedmiotu poświęconej specyficznemu libertarianizmowi niż debacie pomiędzy liberalizmem a komunitaryzmem.

## (2) BADANIA NAD BIOPOLITYKĄ

Wśród osiągnięć naukowych w obszarze badań nad biopolityką opublikowałem następujące, załączone do wniosku, artykuły, rozdziały w monografiach i recenzje:

- Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Argumenty religijne we współczesnej debacie biopolitycznej: przypadek doskonalenia człowieka*, „Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”, 2013, nr 38, ss. 84-102.
- Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, B. Płotka, *Współczesne podziały biopolityczne w świetle sporu wokół doskonalenia człowieka*, „Studia Polityczne”, 2013, nr 31, ss. 175-189.

- Ł. Dominiak, *Thomas Aquinas, the Beginning of Human Life and the Science of the Soul*, “Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2015, nr 18, ss. 61-71.
- Ł. Dominiak, *Prenatal Harm and Theory of Identity*, “Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2013, nr 15, ss. 46-52.
- Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Women’s Rights, Procreative Liberty and Theory of Identity*, “Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2014, nr 16, ss. 49-55.
- Ł. Dominiak, *Rejoinder to Igor Wysocki on Brain Death*, “Dialogi Polityczne/Political Dialogues: Journal of Political Theory”, 2016, nr 21, ss. 89-94.
- Ł. Dominiak, T.J. Szczęsny, *Brain Death in Japan: A Critical Approach*, w: *The Asian Values Discourse: Myths, Paradoxes, Perspectives*, red. J. Marszałek-Kawa, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2014, ss. 96-109.
- Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Women’s Rights, Prenatal Harm and the Non-Identity Problem*, w: *Re/Presenting Gender and Love*, red. Dikmen Yakali Çamoglu, Inter-Disciplinary Press, Oxford, ss. 149-157.
- Ł. Dominiak, *Sex-Selective Abortion and the Theory of Identity: The Case of India*, w: *Aspects of Contemporary Asia: Culture, Education, Ethics*, red. J. Marszałek-Kawa, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2015, ss. 204-219.
- Ł. Dominiak, *Urządzanie ciała, czyli władza w epoce biopolityki*, „Klio: czasopismo poświęcone dziejom Polski i powszechnym”, 2012, nr 20, ss. 251-260.
- Recenzja: J. Savulescu, N. Bostrom, *Human Enhancement*, Ł. Dominiak, “Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”, 2012, nr 36, ss. 331-334.

Kolejnym obszarem moich badań, w którym *de facto* także opublikowałem cykl powiązanych tematycznie artykułów naukowych, jest biopolityka. Jest to bez wątpienia drugie po badaniach nad libertariańską teorią sprawiedliwości najbardziej spójne i oryginalne osiągnięcie naukowe w moim dorobku. Fundamentalną ideą, która organizowała moje badania nad biopolityką było zastosowanie kategorii i wyników wypracowanych na gruncie teorii tożsamości osobowej w czasie – inspirowane przede wszystkim pracami Dereka Parfita i Jeffa McMahana – do analizy takich szczegółowych zagadnień biopolitycznych, jak rozwiązania prawno-polityczne w zakresie definicji śmierci, prawa do aborcji, krzywdy prenatalnej, zawinionego życia, wolności reprodukcyjnej czy doskonalenia człowieka. Główną hipotezą badawczą, jaką formułowałem w wymienionych wyżej artykułach, było przypuszczenie, iż kontrowersyjne i często po prostu niekoherentne propozycje *de lege ferenda* w zakresie tak zwanych dylematów bioetycznych mają swoje źródło w niewystarczającym uwzględnianiu, niekonsekwentnym stosowaniu lub wręcz zupełnym ignorowaniu leżących *nolens volens* u ich podstaw presupozycji teoretycznych co do koncepcji tożsamości osobowej w czasie czy antropologii filozoficznej jako takiej.

W toku prowadzonych badań udało mi się zidentyfikować przykłady takich niespójności pomiędzy normatywnymi twierdzeniami bioetycznymi i biopolitycznymi a zakładanymi przez nie teoriami tożsamości w między innymi w takich obszarach zagadnień, jak przyjmowane w niektórych jurysdykcjach bifurkacyjne definicje śmierci (Ł. Dominiak,

T.J. Szczęsny, *Brain Death in Japan: A Critical Approach*; Ł. Dominiak, *Rejoinder to Igor Wysocki on Brain Death*), antydyskryminacyjne regulacje prawne dotyczące badań prenatalnych (Ł. Dominiak, *Sex-Selective Abortion and the Theory of Identity: The Case of India*); uznawanie przez sądy pozwów o krzywdę prenatalną lub zawinione życie (Ł. Dominiak, *Prenatal Harm and Theory of Identity*; Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Women's Rights, Procreative Liberty and Theory of Identity*; Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Women's Rights, Prenatal Harm and the Non-Identity Problem*) czy problematyczne z punktu widzenia hylemorficznej teorii osoby ludzkiej odejście od koncepcji opóźnionej animacji w nauczaniu społecznym Kościoła katolickiego (Ł. Dominiak, *Thomas Aquinas, the Beginning of Human Life and the Science of the Soul*). Argumentowałem również, że same podziały biopolityczne kształtujące się we współczesnym świecie w poprzek klasycznego rozróżnienia lewica-prawica – takie jak podział pomiędzy biokonserwatystami i transhumanistami – dają się najlepiej wyrazić w kategoriach alternatywnych teorii tożsamości czy antropologii filozoficznych, z których dopiero wtórnie wynikają konkretne, przeciwstawne rozwiązania kwestii bioetycznych (Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, *Argumenty religijne we współczesnej debacie biopolitycznej: przypadek doskonalenia człowieka*; Ł. Dominiak, Ł. Perlikowski, B. Płotka, *Współczesne podziały biopolityczne w świetle sporu wokół doskonalenia człowieka*).

Swoje badania w z natury swej interdyscyplinarnym obszarze biopolityki prowadziłem również w kooperacji z uczonymi z innych dziedzin nauki, takich jak medycyna, kognitywistyka czy lingwistyka. Chciałbym w tym kontekście wspomnieć przede wszystkim niezwykle cenną w tym kontekście współpracę naukową i dydaktyczną z drem n. med. Tomaszem Jarosławem Szczęsnym z Katedry i Kliniki Chirurgii Klatki Piersiowej i Nowotworów Centrum Onkologii w Bydgoszczy.

### (3) BADANIA NAD KLASYCZNĄ FILOZOFIĄ POLITYKI

Wśród osiągnięć naukowych w obszarze badań nad klasyczną filozofią polityki opublikowałem następujące, załączone do wniosku, artykuły, rozdziały w monografiach i hasła encyklopedyczne:

- Artykuł: Ł. Dominiak, *Problem neutralności aksjologicznej nauk społecznych: perspektywa klasycznego racjonalizmu*, „Athenaeum: Polskie Studia Politologiczne”, 2010, nr 26, ss. 9-21.
- Artykuł: Ł. Dominiak, *Cztery koncepcje zoon politikon: uwagi dotyczące problematyczności politycznej natury człowieka*, „Horyzonty Polityki”, 2010, vol. 1, nr 1, ss. 91-109.
- Artykuł: Ł. Dominiak, *Edukacja humanistyczna: demokratyczna czy liberalna?*, „Cywilizacja”, 2009, nr 30, ss. 47-53.
- Artykuł: Ł. Dominiak, *O problemie edukacji humanistycznej w dobie późnej nowoczesności*, „Pro Fide Rege et Lege”, 2008, vol. 61, nr 2, ss. 71-77.

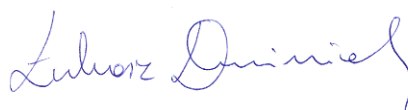
- Rozdział: Ł. Dominiak, *The Quest for the Common Good: Classical Concept of Politics*, w: *Ponowoczesność w poszukiwaniu nowej wizji polityki*, red. Ł. Dominiak, B. Michalak, Wydawnictwo UMK, Toruń 2012, ss. 29-47.
- Rozdział: Ł. Dominiak, *Życie w ukryciu jako droga prawdy: uwagi hermeneutyczne do scholiów Nicolasa Gomeza Davila*, w: *Między sceptycyzmem a wiarą: Nicolas Gomez Davila i jego dzieło*, red. B.J. Obodzińska, K. Urbanek, Wydawnictwo Furta Sacra, Warszawa 2008, ss. 61-75.
- Hasła encyklopedyczne z zakresu zachodniej myśli politycznej starożytności: Ł. Dominiak, *Teopomp z Chios, Symonides, Posejdonios z Apamei, Pittakos z Mityleny, Periander z Koryntu, Myzon z Chene, Kleobulos z Lindos, Chilon ze Sparty, Bias z Pireny, Arkezylaos z Pitany, Anacharsis Scyta, Ajnezydem z Knossos*, w: *Encyklopedia polityczna, t. 2, Myśl polityczna starożytności od najdawniejszych czasów do narodzenia Chrystusa*, red. J. Bartyzel, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2009.
- Hasła encyklopedyczne z zakresu indyjskiej myśli politycznej starożytności: Ł. Dominiak, *Upaniszady, Wardhamana, Wedy, Kautilja, Kapila, Kanada Kaśjapa, Jaimini, Gośala, Czarwaka, Budda, Aśoka Wielki, Parśwa*, w: *Encyklopedia polityczna, t. 2, Myśl polityczna starożytności od najdawniejszych czasów do narodzenia Chrystusa*, red. J. Bartyzel, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2009.
- Hasła encyklopedyczne z zakresu chińskiej myśli politycznej starożytności: Ł. Dominiak, *Xunzi, Yang Zhu, Yin-Yang, Szy Huang Ti, Sun Zi, Mo Di, Mencjusz, Liezi, Li Si, Laozi, Konfucjusz, Hui Shi, Han Fei, Gongsun Long, Zhuangzi*, w: *Encyklopedia polityczna, t. 2, Myśl polityczna starożytności od najdawniejszych czasów do narodzenia Chrystusa*, red. J. Bartyzel, Polskie Wydawnictwo Encyklopedyczne, Radom 2009.

W obszarze badań nad klasyczną filozofią polityki moim głównym projektem była praca nad drugim tomem *Encyklopedii politycznej* pod redakcją Jacka Bartyzela zatytułowanym *Myśl polityczna starożytności od najdawniejszych czasów do narodzenia Chrystusa*. Choć zwykle słusznie traktuje się pracę leksykograficzną jako działalność raczej popularyzatorską niż *stricte* naukową, zauważyć należy, że część przygotowanych przeze mnie haseł encyklopedycznych (np. *Budda, Konfucjusz, Upaniszady*) zarówno ze względu na swoją objętość, jak i na problemowe ujęcie treści, mogłaby równie dobrze zostać zaklasyfikowana jako pełnoprawne artykuły naukowe. Bez względu jednak na tę dyskusyjną okoliczność, chciałbym odnotować, iż opracowanie 39 haseł encyklopedycznych z zakresu starożytnej myśli politycznej o łącznej objętości ponad 150 stron maszynopisu było z mojego punktu widzenia głównym osiągnięciem pisarskim, którego dokonałem w 2009 roku i największym wkładem, jaki wniosłem jak dotąd do szeroko rozumianych badań nad myślą polityczną starożytności.

Poza pracą leksykograficzną opublikowałem też 6 artykułów naukowych poświęconych klasycznej filozofii politycznej. Ich tematyka oscylowała wokół zagadnień klasycznej i liberalnej edukacji, miejsca wartości w naukach humanistycznych i społecznych,

kategorii dobra wspólnego w klasycznej wizji polityki, politycznej natury człowieka oraz sposobu życia filozoficznego z punktu widzenia tradycji klasycznej. Główną ideą stojącą za rozważaniami zawartymi w tych tekstach było przypuszczenie, iż szereg analizowanych w nich kryzysowych zjawisk współczesnej kultury ma swoje rudymenarne źródło w pozytywistycznej idei radykalnego oddzielenia faktów od wartości i bezkrytycznej próbie oparcia zarówno tak zwanych nauk o sprawach ludzkich, jak i życia społecznego jako takiego na modelu nauk przyrodniczych i racjonalności instrumentalnej. Tradycja klasyczna czy też klasyczna filozofia polityki jest w tym kontekście charakteryzowana jako swoiste remedium na owe – mówiąc językiem Charlesa Taylora – *maladies* współczesności.

30.01.2019

X 

---

Dr Łukasz Dominiak  
Uniwersytet Mikołaja Kopernika